

MUTUn tarkempi käyttöohje

- Johdanto
- Muutostaulukko
  - Sarakkeiden selitykset
- Muutostyypit
  - Muutostyyppi ja sen toteuttaminen erikoisontologiaan
    - 1.1 Uudella YSO käsitteellä on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä
      - Toimenpiteet
      - Esimerkit
    - 2.1 YSO käsitteellä on uusi prefLabel, joka on sama kuin erikoisontologian käsitteellä
      - Toimenpiteet
      - Esimerkki
    - 2.2 Liittyvän YSO käsitteen prefLabel on muuttunut
      - Toimenpiteet
      - Esimerkki
    - 3.1 Liittyvällä YSO-käsitteellä on uusi yläkäsite
      - Toimenpiteet
      - Esimerkki
    - 3.2 Liittyvältä YSO käsitteeltä on poistunut yläkäsite
      - Toimenpiteet
      - Esimerkki
    - 3.3 Liittyvällä YSO käsitteellä on yläkäsite, joka on poistettu käytöstä uudessa YSOssa
      - Toimenpiteet
      - Esimerkki
    - 3.4. Liittyvä YSO käsite on poistettu käytöstä
      - Toimenpiteet
      - Esimerkki
  - Taulukon järjestäminen
    - YSO-muutos erikoisontologia
    - Erikoisontologia YSO-muutos

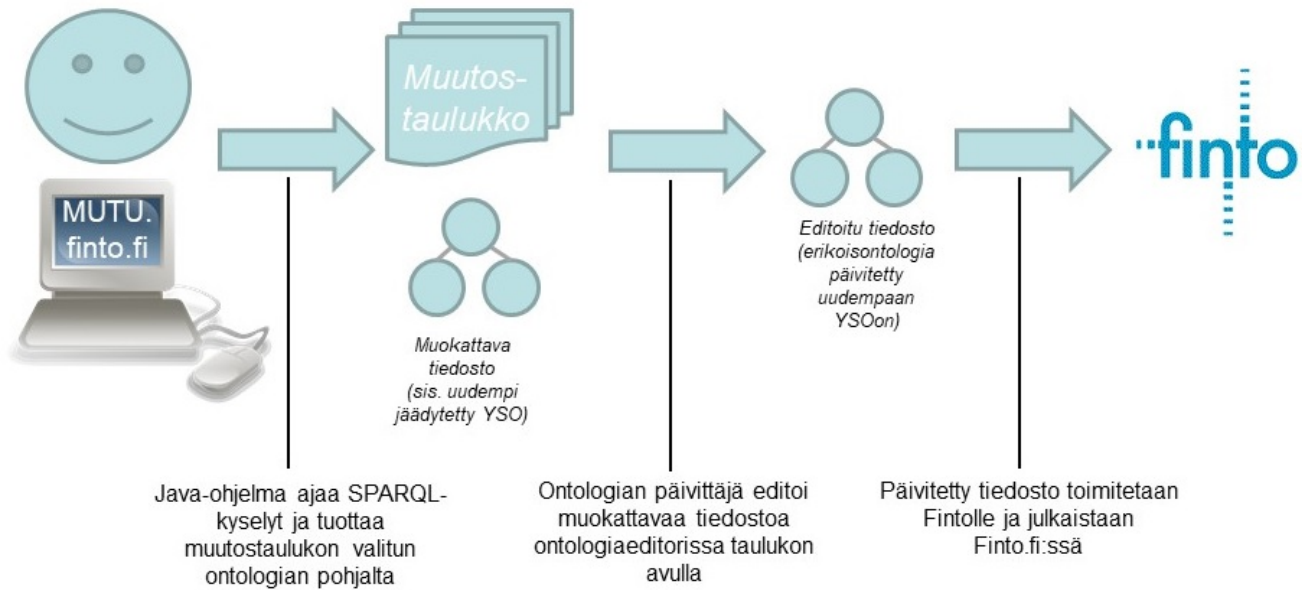
Johdanto

MUTU on apuväline YSO-pohjaisten erikoisontologioiden päivittämiseen. MUTUn avulla ontologian ylläpitäjä voi päivittää erikoisontologiansa pohjana olevan YSON suhteessa ontologian muuhun käsitteistöön. MUTU vertailee erikoisontologian (ml. vanhentunut YSO) käsitteitä uudempaan jäädytettyyn YSO-versioon, ja tuottaa taulukon havaittujen muutosten pohjalta. Muutostaulukon tuottamisen lisäksi MUTU purkaa erikoisontologian ja vanhan YSO-version liitoksen ja tuo valitun jäädytetyn YSO-version erikoisontologiaan. Jäädytettyjä YSO-versioita on useita ja ne vastaavat YSON tilaa jonakin tiettyinä päivinä (esim. YSON versio 2017.1.Aristoteles vastaa YSON tilaa 24.12.2016). Jäädytetty YSO-versio on eri asia kuin Fintossa näkyvä julkinen YSO, joka päivittyy kerran päivässä.

MUTUn työnkulku on kuvattu kuvassa 1. Päivittäjän kannalta keskeisimmät MUTUn osatekijät ovat muutostaulukko sekä muokattava ontologiatiedosto, jonka yhteyteen on tuotu uudempi jäädytetty YSO. MUTUn pilotointivaiheessa päivittäjä saa taulukon ja tiedoston Finto-tiimiltä, käyttöliittymän valmistuttua päivittäjä voi itse ajaa taulukon ja tiedoston tuottavan ohjelman.

Päivittäjä tarkistaa taulukossa listatut muutokset ja tekee vaadittavat toimenpiteet ontologiatiedostoon ontologiaeditorin (esim. TopBraid Composer) avulla. Päivitetty tiedosto toimitetaan Finto-tiimille julkaistavaksi finto.fi:ssä.

MUTU:n työnkulku

Muutostaulukko

Jokainen taulukon rivi raportoi yhden muutoksen vanhaan erikoisontologiaan liitetyn YSO:n ja uuden jäädytetyn YSO-version välillä.

Kun sinulla on käytössäsi MUTUn tuottama erikoisontologia, jonka yhteyteen on tuotu jäädytetty YSO, käy taulukon jokainen rivi läpi ja muokkaa erikoisontologiaa tarvittaessa. Kun taulukossa raportoitu muutos (rivi) on käsitelty, muutosta kuvaava rivi täytyy poistaa taulukosta käsittelyn merkiksi (sarakkeiden D ja E sekä K ja L lukumäärät päivittyvät rivejä poistettaessa). Taulukon rivejä voi järjestää eri sarakkeiden mukaan (ks. Taulukon järjestäminen) ja tarkastella muutoksia kokonaisuuksina ja mahdollisesti käsitellä useita samantyyppisiä muutoksia kerralla.

Sarakkeiden selitykset

A-H

	A	B	C	D	E	F	G	H	
	Muutos- tyypin tunnus	Termi erikoisontologiassa	Linkki erikoisontologian käsitteeseen	Erikoisontologian käsitteen lkm nyt	Erikoisontologian käsitteen lkm alun	Alakäsitteiden määrä	Käsitetyyppi erikoisontologiassa	Suhdetyyppi	Liityn
1									
2	1.1	kalkinpolto	mao.p1066	1	1		mao-meta:Concept	Ei suhdetta	
3	1.1	valokuva-albumit	mao.p1217	3	3		mao-meta:Concept	Ei suhdetta	
4	1.1	kävelykepit	mao.p1296	1	1		mao-meta:Concept	Ei suhdetta	
5	1.1	laskokset	mao.p1628	1	1		tao-meta:Concept, mao-meta:Concept	Ei suhdetta	
6	1.1	arkeobotaniikka	mao.p2104	1	1		mao-meta:Concept	Ei suhdetta	
7	1.1	Kalevalan päivä	mao.p2433	1	1		mao-meta:Concept	Ei suhdetta	
8	1.1	potilasvaatteet	mao.p2497	1	1		mao-meta:Concept, tao-meta:Concept	Ei suhdetta	
9	1.1	mittapiirustukset	mao.p3012	1	1		mao-meta:Concept, mao-meta:kyConcept	Ei suhdetta	
10	1.1	muitikirjat	mao.p3887	1	1		mao-meta:Concept	Ei suhdetta	
11	1.1	puuasiat	mao.p466	1	1	24	mao-meta:Concept	Ei suhdetta	
12	1.1	hauta-antimet	mao.p4932	1	1		mao-meta:Concept	Ei suhdetta	
13	1.1	etnografiset museot	mao.p5221	1	1		mao-meta:Concept, mao-meta:kyConcept	Ei suhdetta	
14	1.1	sauvakirkot	mao.p5398	1	1		mao-meta:Concept, mao-meta:kyConcept	Ei suhdetta	
15	1.1	harjannostajaiset	mao.p5968	1	1		mao-meta:kyConcept, mao-meta:Concept	Ei suhdetta	
16	1.1	uudistaminen	mao.p6569	1	1	1	mao-meta:Concept, mao-meta:kyConcept	Ei suhdetta	
17	1.1	Struven ketju	mao.p7375	1	1		mao-meta:Concept, mao-meta:kyConcept	Ei suhdetta	
18	1.1	kauppakaupunjit	mao.p7564	1	1		mao-meta:kyConcept, mao-meta:Concept	Ei suhdetta	

A Muutostyyppin tunnus

Seitsemän tyyppiä (ks. tarkemmin alla). Kukin yksittäinen muutos on kuvattu tarkemmin sarakkeessa N.

B Termi erikoisontologiassa

Erikoisontologian käsitteen käytettävä termi (prefLabel). Käsitteen tunniste (URI) on sarakkeessa C.

C Linkki erikoisontologian käsitteeseen

Sarakkeessa näkyvä tunniste on linkki käsitteeseen Fintossa

D Erikoisontologian käsitteen lkm nyt

Sarakkeessa B mainittuun erikoisontologian käsitteeseen liittyvien muutosten määrä. Luku näyttää jäljellä olevien rivien määrän ja pienenee, kun taulukosta poistetaan käsitteeseen liittyviä rivejä.

E Erikoisontologian käsitteen lkm alun perin

Sarakkeessa B mainittuun erikoisontologian käsitteeseen liittyvien muutosten alkuperäinen lukumäärä. Lukumäärä ei muutu, kun taulukosta poistetaan käsitteeseen liittyviä rivejä.

F Alakäsitteiden määrä

Sarakkeessa B mainittuun erikoisontologian käsitteen alakäsitteiden lukumäärä. Luku kertoo, kuinka moneen alakäsitteeseen muutos tässä käsitteessä vaikuttaa.

G Käsitetyyppi erikoisontologiassa

Kukin erikoisontologia sisältää vähintään yhden käsitetyypin, mahdollisesti useampia. Esim. MAOTAO-ontologiassa on MAO- ja TAO-käsitetyypit. (Oletusnäkyvässä sarake on piilotettu.)

H Suhdetyyppi

Sarakkeessa B mainittuun erikoisontologian käsitteen suhde sarakkeessa J mainittuun YSO-käsitteeseen.
 owl:equivalentClass -- Ekvivalenssisuhde eli YSO-käsite on vastaava käsite kuin erikoisontologian käsite
 rdfs:subClassOf - Yläkäsitesuhde eli YSO-käsite on erikoisontologian käsitteen yläkäsite
 rdfs:subClassOf+ - Ylempänä hierarkiassa oleva yläkäsitesuhde eli YSO-käsite ei ole erikoisontologian käsitteen lähin yläkäsite vaan esimerkiksi yläkäsitteen yläkäsite

MUTU-results-excel-v7.xml - Excel

Käsitetyyppi erikoisontologiassa

	I	J	K	L	M	N	O	P
	Liityntäkohdan muutos	Termi erikoisontologian vanhassa YSOssa	YSO-käsitteen lkm nyt	YSO-käsitteen lkm alun	Käsitetyyppi YSOssa	YSOssa tapahtuneen muutoksen kuvaus	Linkki erikoisontologian YSO-käsitteeseen	Linkki käsitteeseen uudessa YSOssa
1								
2		kalkinpolitto	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "kalkinpolitto" (ys0p23679) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23679	ys0p23679
3		valokuva-albumit	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "valokuva-albumit" (ys0p23740) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23740	ys0p23740
4		kävelökeppi	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "kävelökeppi" (ys0p23942) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23942	ys0p23942
5		lastokirjat	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "lastokirjat" (ys0p23296) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23296	ys0p23296
6		arkeobotanikka	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "arkeobotanikka" (ys0p23706) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23706	ys0p23706
7		kävelöalan päivä	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "Kävelöalan päivä" (ys0p23486) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23486	ys0p23486
8		ponnusaarteet	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "ponnusaarteet" (ys0p23670) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23670	ys0p23670
9		mittapainustukset	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "mittapainustukset" (ys0p23512) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23512	ys0p23512
10		muistikirjat	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "muistikirjat" (ys0p23770) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23770	ys0p23770
11		puustat	2	2	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "puustat" (ys0p23938) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23938	ys0p23938
12		haastattelut	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "haastattelut" (ys0p23672) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23672	ys0p23672
13		etnografiset museot	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "etnografiset museot" (ys0p23233) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23233	ys0p23233
14		saavakirjat	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "saavakirjat" (ys0p23088) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23088	ys0p23088
15		harrastustajaiset	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "harrastustajaiset" (ys0p23347) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23347	ys0p23347
16		suodattimet	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "suodattimet" (ys0p23062) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23062	ys0p23062
17		Struven ketju	1	1	ys0-meta:Individual	Uudella YSO käsitteellä "Struven ketju" (ys0p23473) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23473	ys0p23473
18		kappakäpungit	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "kappakäpungit" (ys0p23930) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23930	ys0p23930
19		oppettajajaiset	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "oppettajajaiset" (ys0p23036) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23036	ys0p23036
20		epookkiruvat	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "epookkiruvat" (ys0p23062) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23062	ys0p23062
21		hiekkavälu	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "hiekkavälu" (ys0p23632) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23632	ys0p23632
22		tuokkimu suunnitelmat	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "tuokkimu suunnitelmat" (ys0p23616) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23616	ys0p23616
23		varaloppit	1	1	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "varaloppit" (ys0p23656) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23656	ys0p23656
24		puustat	2	2	ys0-meta:Concept	Uudella YSO käsitteellä "puustat" (ys0p23938) on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p23938	ys0p23938
25		äänkirjat (muille kuin luke)	1	1	ys0-meta:Concept	"äänkirjat (muille kuin lukemisesteisille)" (ys0p25071) käsitteen uusi prefLabel on sama kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p25071	ys0p25071
26		kestävä muotoilu	1	1	ys0-meta:Concept	"Kestävä muotoilu" (ys0p25066) käsitteen uusi prefLabel on sama kuin erikoisontologian käsitteellä	ys0p25066	ys0p25066
27	ei	koulutusalan organisaatio	33	33	ys0-meta:Concept	"koulutusalan organisaatio" (ys0p541) käsitteen prefLabel on muuttunut -> "koulutusorganisaatio"	ys0p541	ys0p541
28	ei	koulutusalan organisaatio	33	33	ys0-meta:Concept	"koulutusalan organisaatio" (ys0p541) käsitteen prefLabel on muuttunut -> "koulutusorganisaatio"	ys0p541	ys0p541
29	ei	koulutusalan organisaatio	33	33	ys0-meta:Concept	"koulutusalan organisaatio" (ys0p541) käsitteen prefLabel on muuttunut -> "koulutusorganisaatio"	ys0p541	ys0p541
30	ei	koulutusalan organisaatio	33	33	ys0-meta:Concept	"koulutusalan organisaatio" (ys0p541) käsitteen prefLabel on muuttunut -> "koulutusorganisaatio"	ys0p541	ys0p541
31	ei	koulutusalan organisaatio	33	33	ys0-meta:Concept	"koulutusalan organisaatio" (ys0p541) käsitteen prefLabel on muuttunut -> "koulutusorganisaatio"	ys0p541	ys0p541
32	ei	koulutusalan organisaatio	33	33	ys0-meta:Concept	"koulutusalan organisaatio" (ys0p541) käsitteen prefLabel on muuttunut -> "koulutusorganisaatio"	ys0p541	ys0p541
33	kuiki	normaattitietokirjat	4	4	ys0-meta:Concept	"normaattitietokirjat" (ys0p23062) käsitteen prefLabel on muuttunut -> "normaattitietokirjat"	ys0p23062	ys0p23062

Count: 929

I Liityntäkohdan muutos

Liityntäkohta tarkoittaa sitä, että sarakkeessa B mainitulla erikoisontologian käsitteellä on suora kytkös sarakkeessa J mainittuun YSO-käsitteeseen joko ekvivalenssisuhteen tai yläkäsitteensuhteen kautta. Sarake I kertoo, onko muutos tapahtunut YSO:n ja erikoisontologian liityntäkohdassa (kyllä/ei). (Oletusnäkyvässä sarake on piilotettu.)

J Termi erikoisontologian vanhassa YSOssa

YSO-käsitteen käytettävä termi (prefLabel) siinä YSO-versiossa, joka sisältyi erikoisontologiaan

K YSO-käsitteen lkm nyt

Sarakkeessa J mainittuun YSO-käsitteeseen liittyvien muutosten lukumäärä. Luku näyttää jäljellä olevien rivien määrän ja pienenee, kun taulukosta poistetaan käsitteeseen liittyviä rivejä.

L YSO-käsitteen lkm alun perin

Sarakkeessa J mainittuun YSO-käsitteeseen liittyvien muutosten alkuperäinen lukumäärä. Lukumäärä ei muutu, kun taulukosta poistetaan käsitteeseen liittyviä rivejä.

M Käsitetyyppi YSOssa

YSOssa on tällä hetkellä neljä eri käsitetyyppiä: yleiskäsite (ys0-meta:Concept), yksilökäsite (ys0-meta:Individual), hierarkisoiva käsite (ys0-meta:Hierarchy) ja ryhmittelevä käsite (ys0-meta:GroupConcept). (Oletusnäkyvässä sarake on piilotettu.)

N YSOssa tapahtuneen muutoksen kuvaus

Sarakkeessa J mainitussa YSO-käsitteessä tapahtunut muutos auki kirjoitettuna. Muutoksen tyyppin tunnus näkyy sarakkeessa A.

O Linkki erikoisontologian YSO-käsitteeseen

Linkki sarakkeessa J mainittuun erikoisontologiaan sisältyvään YSO-käsitteeseen, joka vastaa tilannetta vanhassa YSO-versiossa. Linkki johtaa Fintoon erikoisontologian julkaisuversioon.

P Linkki käsitteeseen uudessa YSOssa

Linkki sarakkeessa J mainittuun YSO-käsitteeseen YSO:n jäädytetyssä versiossa. Linkki johtaa Fintoon YSO:n jäädytetyn version näkymään.

Muutostyypit

Taulukko ryhmitetty eri muutostyyppien perusteella, jotka on numeroitu sarakkeessa A. Kukin muutostyyppi edellyttää omat toimenpiteensä. Muutostyyppejä on kuusi.

1.1 Uudella YSO käsitteellä on sama käytettävä termi kuin erikoisontologian käsitteellä

2.1 YSO käsitteellä on uusi prefLabel, joka on sama kuin erikoisontologian käsitteellä

2.2 Liittyvän YSO käsitteen prefLabel on muuttunut

3.1 Liittyvällä YSO käsitteellä on uusi yläkäsite

3.2 Liittyvältä YSO käsitteeltä on poistunut yläkäsite

3.3 Liittyvällä YSO käsitteellä on yläkäsite, joka on poistettu käytöstä uudessa YSOssa

3.4 Liittyvä YSO-käsite on poistettu käytöstä

HUOM! Taulukko ei kerro, miksi tietty muutos YSOssa on tehty. Mikäli tieto on olennainen erikoisontologian kannalta, lisätietoa löytyy selailemalla YSON julkaisuversiota Fintossa, hakemalla ja selailemalla Githubin YSO- ja YSE-issuueita, joihin on kirjattu keskustelu sekä päätökset käsitteisiin tehtävistä muutoksista sekä uusista käsitteistä, tai ottamalla yhteyttä YSON ylläpitoon.

Muutostyyppi ja sen toteuttaminen erikoisontologiaan

1.1 Uudella YSO käsitteellä on sama prefLabel kuin erikoisontologian käsitteellä

YSOon on tullut uutena käsitteenä käsite, jonka käytettävä termi eli prefLabel on sama kuin erikoisontologiassa jo ennestään ollealla käsitteellä.

Toimenpiteet

Tarkista onko uusi YSO-käsite merkitykseltään sama kuin erikoisontologian samanniminen käsite. Jos käsite on sama, näiden välille merkitään ekvivalenssi. Mikäli käsite ei ole sama, ekvivalenssia ei merkitä ja erikoisontologian käsitteelle lisätään sulkutarkenne, joka selvittää merkityseron sen ja YSON käsitteen välillä.

Ekvivalenssin merkinnän yhteydessä tarkista myös, että erikoisontologian käsitteen sisältö (esim. yläkäsitesuhde) ei ole ristiriidassa YSON ekvivalentiksi merkittävän käsitteen kanssa. Jos erikoisontologian ja YSON käsitteillä on täsmälleen sama yläkäsite, erikoisontologian puolelta voidaan poistaa yläkäsitesuhde. Jos yläkäsite on eri kuin YSOssa, se voidaan säilyttää, mikäli se ei ole hierarkkisesti ristiriitainen (ks. esimerkit alla). Merkittävästi YSOsta poikkeava yläkäsite tai muu sisältöero käsitteiden välillä (esim. ero käännösvastineissa) voi osoittaa, että kyse ei ole samasta käsitteestä. Ks. hierarkiaristiriidoista ja sulkutarkennelinjauksista tarkemmin YSO-pohjaisten ontologioiden kehityslinjaukset.

Esimerkit

Esimerkki 1. Erikoisontologiassa on aiemmin ollut käsite "virret". Nyt myös YSOon on tullut "virret"-käsite. Erikoisontologiassa yläkäsitteenä on lyriikka (käsite viittaa virsilyriikkaan), YSOssa hengelliset laulut (käsite viittaa virsiin lauluina). Näiden välille ei merkitä ekvivalenssia. Lisäksi erikoisontologian käsitteelle liitetään sulkutarkenne, esim. "virret (lyriikka)"; tässä tapauksessa tosin sulkutarkennetta parempi vaihtoehto olisi muuttaa termi muotoon "virsilyriikka".

Esimerkki 2. Erikoisontologiassa on käsite sanakirjat. YSOon tulee samanniminen käsite. Erikoisontologiassa tällä on yläkäsitteenä hakuteokset, YSOssa kirjat. Hierarkiaerosta huolimatta voidaan todeta, että kyse on samasta käsitteestä. Koska molemmat yläkäsitteistä (hakuteokset, kirjat) kuuluvat samaan päähierarkiaan, eivätkä muodosta hierarkkista ristiriitaa, erikoisontologian sanakirjat-käsitteelle merkitään ekvivalenssi YSON vastaavaan ja voidaan tarvittaessa säilyttää erikoisontologian yläkäsitesuhde hakuteokset-käsitteeseen.

2.1 YSO käsitteellä on uusi prefLabel, joka on sama kuin erikoisontologian käsitteellä

YSOssa jo ennestään olevan käsitteen käytettävä termi on muuttunut siten, että se on nyt sama kuin erikoisontologiassa olevan käsitteen käytettävä termi. Käsitteiden välille ei ole merkitty ekvivalenssia.

Toimenpiteet

Menetellään samaan tapaan kuin 1.1.-muutostyyppin yhteydessä.

Esimerkki

Esimerkki 3. Erikoisontologiassa on käsite "ekomuotoilu". YSOssa on aiemmin ollut käsite "kestävä muotoilu", jonka käytettävä termi on muutettu muotoon "ekomuotoilu". Erikoisontologian käsitteellä ei ole aiemmin ollut ekvivalenssia YSON käsitteeseen, mutta koska niiden merkitys on sama, lisätään ekvivalenssi.

2.2 Liittyvän YSO käsitteen prefLabel on muuttunut

Ilmaus "liittyvä YSON käsite" (vrt. liityntäkohta) viittaa käsitteeseen, johon erikoisontologian käsitteellä on suora kytkentä joko ekvivalenssisuhteen tai yläkäsitesuhteen kautta. Tällaisen YSON käsitteen käytettävä termi on muuttunut.

Toimenpiteet

Mikäli erikoisontologian käsitteellä on ekvivalenssi YSON muuttuneeseen käsitteeseen, tarkistetaan, onko ekvivalenssi edelleen pätevä YSOssa tapahtuneen termimuutoksen jälkeen. Mikäli ekvivalenssi pätee edelleen, muutoksia ei tarvita. Mikäli ekvivalenssi ei enää päde, se on poistettava ja erikoisontologian käsitteelle on lisättävä joko uusi yläkäsite tai ekvivalenssi.

Mikäli erikoisontologian käsitteellä on yläkäsitesuhde YSON muuttuneeseen käsitteeseen, tarkistetaan, onko yläkäsitesuhde edelleen pätevä YSOssa tapahtuneen termimuutoksen jälkeen. Mikäli yläkäsitesuhde pätee edelleen, muutoksia ei tarvita. Mikäli yläkäsitesuhde ei enää päde, se on poistettava ja erikoisontologian käsitteelle on joko lisättävä uusi yläkäsite tai ekvivalenssi.

Esimerkki

Esimerkki 4. Erikoisontologiassa on käsite "äänikirjat", jolla on ekvivalenssi YSON "äänikirjat" käsitteeseen. YSON käsite on muuttunut muotoon "lukemisesteisten äänikirjat". Koska YSON käsitteen merkitys on kaventunut eikä vastaa enää erikoisontologian käsitteen merkitystä, ekvivalenssi poistetaan ja hierarkisoidaan erikoisontologian käsite uudelleen (tässä tapauksessa "äänitteet" tai "kirjat" on sopiva yläkäsite).

3.1 Liittyvällä YSO-käsitteellä on uusi yläkäsite

Erikoisontologian käsite on linkitetty ekvivalenssilla tai yläkäsitesuhteella YSON käsitteeseen. YSON käsitteelle on lisätty uusi yläkäsite.

Toimenpiteet

Tarkistetaan, onko YSON muutos muuttanut käsitteen merkitystä siten, että erikoisontologian ekvivalenssisuhde tai yläkäsitesuhde tähän käsitteeseen ei ole enää pätevä. Mikäli suhde on edelleen pätevä, muutoksia ei tarvita. Mikäli suhde ei ole enää pätevä, erikoisontologian käsite on hierarkisoitava uudelleen löytämällä uusi yläkäsite tai ekvivalenssi. Muutostyyppiin 3.1. yhteydessä on hyvä tarkistaa myös tyyppi 3.2. eli onko samalta YSO-käsitteeltä uuden yläkäsitteen lisäyksen yhteydessä poistettu vanha yläkäsite.

Esimerkki

Esimerkki 5. Erikoisontologian käsitteellä "arkkitehtoninen perintö" on yläkäsitesuhde YSON käsitteeseen "rakennusperintö". Tälle on tullut uusi yläkäsite "kulttuuriperintö". Lisäksi taulukosta käy ilmi, että "rakennusperintö"-käsitteeltä on poistunut yläkäsite "kulttuuriset järjestelmät". Toisin sanoen aiempi epätarkka yläkäsite on korvattu tarkemmalla, mutta itse käsitteen merkityssisältö ei ole muuttunut. Erikoisontologian käsitteelle ei siis tarvitse tehdä muutoksia.

3.2 Liittyvältä YSO käsitteeltä on poistunut yläkäsite

Erikoisontologian käsite on linkitetty ekvivalenssilla tai yläkäsitesuhteella YSON käsitteeseen. YSON käsitteeltä on poistunut entinen yläkäsite.

Toimenpiteet

Tarkistetaan, onko YSON muutos muuttanut käsitteen merkitystä siten, että erikoisontologian ekvivalenssisuhde tai yläkäsitesuhde tähän käsitteeseen ei ole enää pätevä. Mikäli suhde on edelleen pätevä, muutoksia ei tarvita. Mikäli suhde ei ole enää pätevä, erikoisontologian käsite on hierarkisoitava uudelleen löytämällä uusi yläkäsite tai ekvivalenssi. Muutostyyppiin 3.2. yhteydessä on hyvä tarkistaa myös tyyppi 3.1. eli onko samalle YSO-käsitteelle entisen yläkäsitteen poiston yhteydessä lisätty uusi yläkäsite.

Esimerkki

Esimerkki 6. Erikoisontologian käsitteellä "rajat" on ekvivalenssi YSON samannimiseen käsitteeseen. YSON "rajat"-käsitteeltä on poistunut yläkäsite "ulkoiset ominaisuudet". Taulukosta käy myös ilmi, että kyseiselle käsitteelle on lisätty uudeksi yläkäsitteeksi "ominaisuudet". "Rajat"-käsitteen tapauksessa voidaan sanoa, että käsite ei ole merkitykseltään muuttunut, vaan ympäröivän hierarkian rakenne on muuttunut. Erikoisontologian käsitteelle ei siis tarvitse tehdä muutoksia.

3.3 Liittyvällä YSO käsitteellä on yläkäsite, joka on poistettu käytöstä uudessa YSOssa

Toimenpiteet

Tarkistetaan, onko YSON muutos muuttanut käsitteen merkitystä siten, että erikoisontologian ekvivalenssisuhde tai yläkäsitesuhde tähän käsitteeseen ei ole enää pätevä. Mikäli suhde on edelleen pätevä, muutoksia ei tarvita. Mikäli suhde ei ole enää pätevä, erikoisontologian käsitteelle löydettävä uusi yläkäsite tai ekvivalenssi. Muutostyyppiin 3.3. yhteydessä on hyvä tarkistaa myös tyyppi 3.1. eli onko samalle YSO-käsitteelle entisen yläkäsitteen käytöstä poistamisen yhteydessä lisätty uusi yläkäsite.

Esimerkki

MAO-ontologian elinympäristö-käsitteellä on yläkäsitteenä YSON käsite ympäristö, jonka yläkäsite "muut järjestelmät" on poistettu käytöstä. YSON ympäristö-käsitteelle on lisäksi tullut uusi yläkäsite: järjestelmät. Muutos liittyy siihen, että YSON hierarkiaa on selkeytetty poistamalla muu- ja muut-sanoilla alkavat hierarkisoivat käsitteet (myös esim. muut ilmiöt). Ympäristö-käsitteen merkitys ei itsessään ole muuttunut. Erikoisontologian käsitteelle ei siis tarvitse tehdä muutoksia.

3.4. Liittyvä YSO käsite on poistettu käytöstä

Erikoisontologian käsite on linkitetty ekvivalenssilla tai yläkäsitesuhteella YSON käsitteeseen. YSON käsite on poistettu käytöstä.

Toimenpiteet

Erikoisontologian käsitteelle on löydettävä uusi yläkäsite tai ekvivalenssi. Huom! Kannattaa tarkistaa finto.fi:n YSOsta, onko käytöstä poistetun käsitteen termi lisätty jonkin toisen käsitteen ohjaustermiksi tai käytettäväksi termiksi. Kannattaa myös tarkistaa sarakkeen R linkistä, mikä käsite on merkitty YSON käytöstä poistetun käsitteen korvaavaksi käsitteeksi. Näistä tiedoista saattaa olla apua erikoisontologian käsitteen uuden yläkäsitteen tai ekvivalenssin määrittämisessä.

Esimerkki

MAOn käsitteellä uudenaikaistaminen on ekvivalenssisuhde YSON samannimiseen käsitteeseen. YSON käsite on poistettu käytöstä. YSON selaaminen [fint o.fi](#):ssä paljastaa, että YSOssa on käsite modernisaatio, jonka ohjausterminä on uudenaikaistaminen. Mikäli MAOn käsite on merkitykseltään sama kuin YSON modernisaatio, näiden välille voi lisätä ekvivalenssin. Mikäli ei, etsitään MAOn käsitteelle uusi yläkäsite tai ekvivalenssi.

Taulukon järjestäminen

Ensi kerran taulukkoa avattaessa se avautuu oletusnäkymään siten, että harvemmin tarvittavat sarakkeet G, I ja M on piilotettu Hide-toiminnolla. Rivit ovat numerojärjestyksessä sarakkeen A (Muutostyyppin tunnus) ja C (käsitteen tunniste) mukaisesti.

Taulukon rivit voidaan järjestää minkä tahansa sarakkeen perusteella riippuen siitä, minkä tiedon perusteella tarkastusta halutaan tehdä. Päivittäjä voi esimerkiksi priorisoida erikoisontologian käsitteitä tai YSO:ssa tapahtuneita muutoksia.

Ennen muokkauksen aloittamista, ota varmuuskopio taulukosta, jotta voit tarvittaessa turvallisesti palata lähtötilanteeseen. Ennen rivien uudelleen järjestämistä tulee Suodatus/Filter -toiminto kytkeä pois päältä.

YSO-muutos erikoisontologia

Kun halutaan nähdä mihin kaikkiin erikoisontologian käsitteisiin tietty YSO-käsitteessä tapahtunut muutos vaikuttaa ja käsitellä ne kerralla ((esimerkiksi poistaa rivit, jos muutos ei aiheuta toimenpiteitä erikoisontologian käsitteisiin)), taulukko järjestetään liittyvän YSO-käsitteen tunnuksen eli O-sarakkeen (ja mahdollisesti lisäksi sarakkeen A eli muutostyyppin) mukaan.

Erikoisontologia YSO-muutos

Kun halutaan nähdä ne erikoisontologian käsitteet, joihin kohdistuu muutoksia, taulukko voidaan järjestää sarakkeen B (käytettävä termi) ja A (muutostyyppi) mukaan.

Sarakkeet J ja O ovat tyhjiä, kun YSOon on tullut uusi käsite, jota ei ole vanhassa YSOssa.

Katso myös [MUTUn lyhyempi pikaohje](#).